

ken, die dan bij verder naspeuren door steeds mooier en rijker materiaal worden gevolgd.

Want ook vóórdat het nieuw steenen tijdperk, dat van den gepolijsten steen, was ingetreden, werden al prachtig bewerkte vuursteenmessen, bijlen, schrapers, enz. vervaardigd en wanneer we steeds oudere woonplaatsen bezoeken, zien wij het steenen gereedschap steeds ruwer en primitiever worden, totdat eindelijk stukken voor ons liggen, waarvan de eene onderzoeker bij hoog en laag beweert, dat het menschenlijke werktuigen zijn, door menschen gebruikt en voor het gebruik geschikt gemaakt, terwijl andere volhouden, ze in elke beek, die bij sterken waterafvoer met vuursteen kegelt, net zoo te hebben opgehaald. Ik voor mij geloof, dat Prof. Rutot te Brussel gelijk heeft met zijn Eolithen theorie, zijn dageraad van den gebruikten steen, maar men vergete daarbij niet, dat elke steen uit zijn verzameling een geschiedenis heeft; d.w.z. gevonden is onder bepaalde omstandigheden, bijv. op plaatsen, waar geen andere vuursteen voorkomt, dan die er door menschenhanden is heen gebracht.

Wij onderscheiden dus:

ten eerste een *oolithisch tijdperk*, waarin de wordende mensch steenscherven, want het hoeft niet altijd vuursteen te zijn, oprapte of afsloeg, gebruikte en weer wegwierp, maar zich zóó weinig moeite gaf voor het fatsoenieren van het materiaal, dat het vaak uiterst moeilijk is te beslissen, of men met door menschenhand gebruikte „eolithen” te doen heeft.

ten tweede *Het palaeolithisch tijdperk*, waarin eerst grove dan steeds fijner bewerkte stukken worden aangetroffen, eerst vuistwiggén en schrapers, daarna mesjes en boren, eindelijk bijlen en lanspunten en soms daarnaast prachtige dolken, harpoenen, enz. uit been of hoorn.

ten derde *Het mesolithicum*, waarin de voorwerpen gedeeltelijk een achteruitgang in techniek toonen, gedeeltelijk een zoo volmaakt vorm aannemen, dat zij als het ware klaar liggen om te worden gepolijst en dat dan ook den overgang vormt tot

ten vierde *Het neolithicum*, waarin naast de klassieke pijlpunten en gepolijste bijlen nu ook ruw aardewerk optreedt.

Het begin van het neolithicum wordt geacht in Noordwest Europa tien à vijftien duizend jaar achter ons te liggen.

Eolithen en palaeolithen zijn uit ons land met zekerheid niet bekend, maar Zuid-Limburg bezit een zoo overweldigend rijke vindplaats van mesolithisch materiaal, dat zij een der mooiste van Europa genoemd mag worden. Daar over wil ik U in eenige volgende artikelen een en ander mede deelen, in de hoop, dat de daarbij te publiceeren afbeeldingen aanleiding zullen zijn, dat ook op andere plaatsen in ons land overblijfselen uit den ouden steentijd zullen worden gezocht en gevonden. Wij geven hierbij vast een serie teekeningen, die naar ik hoop menig jong onderzoeker naar buiten zullen lokken. En als er iets gevonden wordt, hoor ik het wel even?

Haarlem, Laurens Costerstr. 23.

Dr. W. G. N. VAN DER SLEEN.

NIEUWE PLANTENSOORTEN EN VARIËTEITEN GEVONDEN IN NEDERLAND IN 1922.

In deze lijst en evenzoo in de volgende zijn de volgende verkortingen gebruikt: N. K. A. Nederlandsch Kruidkundig Archief, B. H. Danser, Amsterdam, (Da.), Joh. Jansen, Malden, (Ja.), J. Kern, Nijmegen, (K.), A. W. Kloos Jr., Dordrecht, (Kl.), Th. Reichgeld, Nijmegen, (R.), J. L. v. Soest, 's-Gravenhage, (So.), C. G. G. J. v. Steenis, Utrecht, (S.) en W. H. Wachter, Rotterdam, (W.).

Scirpus setaceus pallescens. Hausm. Ter Apel. (Exc. N. B. V. in N. K. A. 1921).

Festuca megalura Nutt. Wormerveer, Rotterdam. (Kl. in N. K. A. 1921).

„ „ *var. colorata*. Rotterdam. (Kl. in N. K. A. 1921).

- Agrostis alba prorepens* f. *armata* Cel. Appelbergen bij Groningen (So.).
Rumex Fennicus var. *unigrans* Danser. Gorinchem (J. Th. Henrard, 1913).
 „ *paraguayensis* Parodi. West Knollendam en Rotterdam. 1921 (Kl.).
Chenopodium aristatum L. var. *virginicum* L. pr. sp. (Aellen en Kloos). Wormerveer, 1916. (Kl.).
 „ *foetidum* Schrad. Simpelveld, 1921. (A. de Wever).
 „ *subcuneatum* Murr. (= *Ch. album* × *Berlandieri*). West Knollendam, 1921. (Kl.).
Amarantus crispus Terrac. Rotterdam (W. en Kl.).
Roemeria violacea Med. (Papaveraceae). Maastricht. (A. de Wever).
Cardamine hirsuta var. *filosa* O. E. Schultz. Scheveningen. (So.).
Sisymbrium altissimum f. *ucrainicum* Th. Weert (Kl.) in N. K. A. 1921.
Lepidium Draba eu-Draba, var. *matritense* Th. Heerlerheide (Kl. in N. K. A. 1921).
Viola Riviniana × *rupestris arenaria*. Bergen (N.-H.) (Joh. S. Kloos en Kl.).
 „ *persicifolia* var. *lacteoides* Becker-et Kloos. Wijchen (Ja. en Kl.). (tot deze var. behoort veel materiaal, dat vroeger als *V. canina* en *V. lancifolia* is gedetermineerd).
Parnassia palustris var. *apetala* Kloos. Bergen-Egmond (Kl. in N. K. A. 1921).
Daucus montevidensis Lk. Rotterdam. (Kl. in N. K. A. 1921).
Oenothera argentinae Lev. et Th. Wormerveer, Deventer, West Knollendam, Rotterdam, Weert (Kl. in N. K. A. 1921).
Geum Aleppicum Jacq. Sittard. 1916 (A. de Wever).
Trigonella monspeliaca L. Weert (Kl. in N. K. A. 1921).
Astragalus cicer L. Wormerveer (Kl. in N. K. A. 1921).
Vicia benghalensis L. (*V. atropurpurea* Desf.) Wormerveer. (Kl. in N. K. A. 1921).
Anagallis arvensis m. *viridiflora* Rouy. Sittard. (Kl. in N. K. A. 1921).
 „ „ *lilacina* Alefeld. Scheveningen (So.).
Cuscuta racemosa Mart. var. *chiliana* Englm. Den Helder, op *Solanum tuberosum*. (L. de Bruyn in N. K. A. 1921).
Gilia capitata Dougl. Nunspeet (aangevoerd) (W.).
Anchusa Barelieri Vitm. Duinen Haarlem (C. Sipkes in N. K. A. 1921).
Cryptanthe leiocarpa Greene (Asperifoliaceae) Caberg, 1888 (A. de Wever).
Echium vulgare var. *Wierzbickii* Haberle. Rotterdam (W.).
Linaria purpurea Mill. Bloemendaal (G. A. van Schaick).
Stachys rectus stenophyllus Briq. Weert. 1921. (Kl.).
Plantago virginica L. Weert (Kl. in N. K. A. 1921).
Ambrosia psilostachia D. C. Weert (Kl. in N. K. A. 1921).
Silphium perfoliatum L. St. Odiliënberg bij Roermond. (Romeyn in N. K. A. 1921).
Matricaria inodora m. *involucrata* Kloos. Rotterdam (Kl. in N. K. A. 1921).
Lampsana communis hirta Guss. Scheveningen (en waarschijnlijk veel langs de kust in Nederland. (So.).

H. HEUKELS.

NIEUWE VINDPLAATSEN IN NEDERLAND VAN ZELDZAME PLANTENSOORTEN IN 1922.

- Equisetum limosum* f. *verticillatum*. St. Hubert, Plasmolen, Hatert, Wijchen, Neerbosch (K. en R.).
Isoetes lacustris. Staalbergerven bij Oosterwijk. 1921 (J. P. Thijsse), in 1922 door F. A. des Tombe en S.
Triteleia uniflora. Zwijndrecht (Kl. in N. K. A. 1921).
Convallaria maialis met smalle bladen (Ja.). Malden.